

(1) ספר בראשית פרק לב

- (ח) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצְרַח לוֹ וַיַּחֲזֵן אֶת הָעַם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשְׁנֵי מַחֲנוֹת:
(יא) קִטְנֹתַי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדְּךָ כִּי בְּמִקְלֵי עֲבָרָתִי אֶת הִירְדֵן הִזֵּה וְעַתָּה הֵייתִי לְשְׁנֵי מַחֲנוֹת:
(יב) הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי יֵרָא אֲנֹכִי אִתּוֹ פֶּן יָבֹא וְהִפְנִי אִם עַל בָּנָיִם:
(יג) וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הַיֵּטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְשָׂמְתִי אֶת זֶרְעֶךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִסְפָּר מְרֹב:

(2) ספר בראשית פרק כח

- (טו) וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵךְ וְשֹׁמְרֵתֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתֶיךָ אֶל הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ:

(3) ספר בראשית פרק לא

- (ג) וַיֹּאמֶר יְדוּד אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אָבוֹתֶיךָ וְלִמְלֹדֶתְךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ:

(4) רש"י על בראשית פרק לב פסוק יא

קטנתי מכל החסדים - (שבת לג) נתמעטו זכויותי ע"י החסדים והאמת שעשית עמי לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרמו לי להמסר ביד עשו:

(5) רמב"ן על בראשית פרק לב פסוק יא

... לשון רש"י ואיננו נכון בלשון הכתוב ועוד, כי אמר אחרי כן ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים, ומה יועיל הבטחון ההוא אם גרם החטא אחר כך?

(6) רמב"ן על בראשית פרק לב פסוק יג

ויש אומרים כי יעקב היה חומל על בניו ועל ביתו פן יכה אותם עשו, כי לא היה יודע בהבטחת והיה זרעך כעפר הארץ, אם על אלה או על אחרים, כי יתכן שימלט הוא לבדו וירבה עוד זרעו ואיננו נכון בעיני, כי אם היתה זאת מחשבתו, איך אמר בתפלתו, ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתי את זרעך ועוד, כי שם נאמר לו והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך והשיבותיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך, ואם יהיו בניו נופלים בחרב אחיו אין ההבטחה הזאת קיימת, ולזה ירמוז באמרו היטב איטיב עמך, וכן ואיטיבה עמך, כי כל זה ממה שנאמר לו (לעיל לא ג) ואהיה עמך:

(7) אבל הכל מיראת חטא, כי דרך הצדיקים לירא תמיד, והיה מתירא אולי אפילו משיצא משם חטא בבואו בברית עם לבן עובד עבודה זרה או בדבר אחר ושגיאות מי יבין:

(8) אברבנאל על בראשית פרק לב פסוק ח

ויירא יעקב מאד ויצר לו וגו' עד ויצו את הראשון כי יפגשך וגו'. פחד יעקב ויראתו מעשו לא היה מחולשת אמונתו ובטחונו ביעודיו כי באמת לבו בטוח בי"י אבל היה פחדו כדרך הגבור האמתי שבהכנסו למלחמה יפחד מהמות וירגיש בסכנה אבל מפני המעלה יבזה החיים ויבחר המות היפה וכמו שזכר הפלוסוף בספר המדות ומי שיכנס למלחמה לחשבו שלא ימות לא יקרא גבור כמו מי שיתן צדקה להבזות הממון בעיניו לא יקרא נדיב כי לא עשה זה לטוב בחירתו אלא מפני היותו מבזה את הממון ולכן ראוי לגבור שיתעצב מן המות ועכ"ז יבחר בה מצד המעלה ולנדיב שיאהב הממון אבל יתנהג מצד המעלה.

(9) וכן היה ענין יעקב כי אם היה בלתי ירא ולא מפחד מעשו שיהרגהו ויהרוג את נשיו ובניו הנה בלכתו אליו לא היה מורה על בטחונו בשם ית' וביעודיו כי יהיה הולך אליו לחשבו שיתנהג עמו כאח. אבל עתה ששער בשנאתו אותו וידע זה בבירור עד שהכח החיוני אשר ליעקב התפעל מזה כי ראה ופחד ועכ"ז שכלו המנהיג את הכח המתעורר אשר לו כמו שראוי לבעל המעלה גער בו על פחדו והתאמץ והלך לקראת אחיו

10) זה באמת הראוי להקרא מאמין בנבואתו ובוטח ביעוד אלהיו ואין זה אלא כמו מי שיראה אשה יפה אסורה לו מן התורה והתאוה אליה בכחו החמרי אבל שכלו בחשק תורתו לא יעזוב את הכח החמרי לרדוף אחריה אבל יטה ממנה שאין ספק שאם לא רדף אחרי התאוה ההיא לא היה לו זכות בנטיה ממנה וכמ"ש לא יאמר אדם אי אפשר לאכול חזיר וכו'

11) הנה א"כ פחד יעקב היה מהכרח החומר ובטחוננו היה מפאת שכלו להבטחתו ביעודיו כי אלו לא היה בוטח היה מבקש אופנים אחרים להצלתו מהבריחה או האסיפה לעיר דלתים ובריה ובין זה וזה ישלח אל יצחק אביו שישמע אליו עשו. והוא לא חשש לדבר מזה אבל לן בלילה ההוא במחנה כי לא ירא מעשו והלך כנגדו כי היה בוטח ב"י וביעודיו וזה הדרך האמתי בהתר הספק הזה

12) . . . ומפני שהיה יעקב בוטח ביעודיו לא הוצרך ית' להבטיחו עוד ולחזקו לאמר אל תירא יעקב כי אתך אני לא מפני שהיה פושע בברית שכרת עם לבן ולא בדבר אחר כמו שחשב הרמב"ן חלילה וחס כי יעקב תמים היה בדרכיו אלא שהוא לא היה מסתפק בהבטחתו. ולכן לא הוצרך להבטיחו עוד

13) רבנו בחיי על בראשית פרק לב פסוק ח

ויש שפירש כי מה שנתירא יעקב לא על עצמו כי הוא כבר הובטח, אבל נתירא על בניו ועל אנשי ביתו, וזהו שכתוב ויחץ את הילדים. ואמר עוד פן יבוא והכני אם על בנים, לא אמר והכני בלבד שלא היה מפחד על עצמו אלא על הכאת אם על בנים:

14) כלי יקר על בראשית פרק לב פסוק ח

ויירא יעקב מאד ויצר לו. ביראה זו יצאו כל המפרשים ללקוט ולא מצאו טעם נכון למה זה ועל מה זה היה מתירא, אחר שהבטיחו הקב"ה פעמיים לשמרו, פעם ראשון במראה הסולם נאמר ושמרתיו בכל אשר תלך, פעם שני בהיותו בבית לבן נאמר שוב אל ארץ מולדתך ואהיה עמך, ומה שפירשו שהיה ירא פן יגרום החטא ימאן השכל לקבל דעת זה, כי זה שמונה ימים שנאמר לו בבית לבן שוב אל ארץ מולדתך, וכי יעלה על הדעת לומר שביני ביני נתקלקל וחטא חטאה גדולה שגרמה לו לבטל יעוד זה. ומהר"א נתחבט מאד בקושיא זו:

15) והקרוב אלי לומר בהיתר ספק זה, על דרך שאמרו רז"ל (סוטה מא ע"ב) אר"א כל המחניף לחבירו לסוף נופל בידו כו', וכמו כן כאן יעקב הרגיש בעצמו שחטא בזה שהחניף לרשע ואמר כה אמר עבדך יעקב, וכן תפשו רז"ל על יעקב כדמסיק (כאן בבר"ר עה ב) עשו לדרכו הוא הולך כו' ויעקב עשה קודש חול וקרא לעשו אדוני מצד החנופה שהחניף לרשע, על כן היה מתירא כי ידע יעקב שכך היא המדה שכל המחניף לרשע לסוף נופל בידו על כן נאמר ויירא יעקב, ולפי שיעקב בלי ספק היו בידו זכיות כל כך הרבה שיהיו מכריעות על עון זה, מ"מ היה צר לו שינכו לו מזכיותיו על ידי שיצילהו מעשו אחיו, לכך נאמר ויצר לו:

16) ויש אומרים, ויירא יעקב שמא יהרוג אותו עשו, ויצר לו שהיה מיצר על מיתת אביו יצחק, שהרי עשו אמר יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את אחי, על כן חשב מאחר שעשו יוצא לקראתו ודאי כבר מת אביו כך מסיק בספר תולדות יצחק. ונ"ל ליישב בזה מה שנאמר לעיל (ויצא לא מב) ופחד יצחק, וכאן אמר אלהי אבי יצחק, והרי אין הקב"ה מיחד שמו ית' על הצדיקים בחייהם (תנחומא תולדות ז) ולמה אמר כאן אלהי אבי יצחק, אלא שלפי שעכשיו היה סבור שאביו יצחק מת מאחר שעשו יוצא לקראתו להרגו. ולפי זה אין אנו צריכין לפרש"י בזה שפירש בשני הבטחות אני בא כו':

17) ויש אומרים, ששם אלהים המורה על מדת הדין הזכיר דווקא באבותיו, כי יספיק לו זכות אבות שיוכל לעמוד גם במדת הדין, אבל זכותו קטן עד שמצד עצמו אינו יכול לעמוד כי אם במדת רחמים, לכך נאמר ה' האומר אלי, אבל במדת הדין איני יכול לעמוד כי אין בידי זכיות כל כך, שהרי קטנתי מכל החסדים כי קבלתי שכר גדול יותר ממעשי, כי גברו חסדי האל ית' על כל מעשיו, נמצא שכל מעשיו קטנים מחסדיו, וכמ"ש (תהלים קיז ב) כי גבך עלינו חסדו: